

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА СИСТЕМА

УДК 657:658.14

*Левченко Н.М.,
д. держ. упр., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Песеукова А.В.,
Запорізький національний технічний університет*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ МОНІТОРИНГУ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в економіці, які в значній мірі визначаються податковою політикою держави, спонукали до того, що нині набуває неабиякого розвитку інтерес науковців до вивчення змісту та основних характеристик податкової безпеки, оскільки саме податкова безпека відображає в цілому ефективність податкової системи, визначає синхронність бюджетних надходжень та баланс інтересів держави, суб'єктів господарювання і суспільства в процесі їх економічного відтворення. Останній рейтинг «Paying Taxes 2014», складений компанією Pricewaterhouse Coopers (однією з чотирьох найбільших у світі міжнародних компаній з аудиту, оподаткування та права, супроводу транзакцій і консультування) свідчить, що податкова система України у 2014 році перебувала на 148 місці зі 183 країн [12]. Відповідно до рейтингу «Paying Taxes 2014» податкова система України нині посідає 164 місце зі 189 країн [13]. Ситуація невтішна, особливо на фоні інших пострадянських країн, податкові системи яких займають значно вищі місця за розділом PayingTaxes рейтингу «DoingBusiness»: Росія – 57, Литва – 56, Латвія – 49, Естонія – 32, Грузія – 29, Казахстан – 18 місце [12]. Слід наголосити, що одинадцять країн, які входять до п'ятдесяти лідерів цього рейтингу, є членами Європейського Союзу. Серед досвіду країн ЄС, доцільного до впровадження в Україні, є організація податкового ризик-менеджменту [10, с. 253].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні над проблематикою податкового ризик-менеджменту працює ряд вчених, серед яких О. М. Десятюк, К. В. Колісниченко, Я. В. Лебедзевич, В. В. Романенко та ін. За результатами досліджень науковцями охарактеризовано специфіку податкових ризиків, доведено їх вплив на функціонування податкової системи та діяльність платників податків, визначено проблеми і шляхи вдосконалення державного та корпоративного податкового ризик-менеджменту. Проте, незважаючи на суттєві наукові доробки у галузі податкової ризикології, порядок здійснення моніторингу податкових ризиків та управління ними залишається недостатньо дослідженим.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження ролі і місця моніторингу податкових ризиків в системі податкового ризик-менеджменту та систематизація методологічних основ його здійснення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протилежність інтересів сторін податкових правовідносин, а саме держави та платників податків, спричиняє конфліктність в системі оподаткування, а отже є підґрунтям виникнення податкових ризиків.

Відсутність у науковій літературі загальноприйнятого термінологічного апарата податкового ризику обумовлює доцільність розгляду різних точок зору до трактування даного поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «податковий ризик»

Нормативний акт, автор	Зміст поняття
1	2
Податковий кодекс України (далі – ПКУ) (ст. 14.1.221)	Ризик – ймовірність недекларування (неповного декларування) платником податків податкових зобов'язань, невиконання платником податків іншого законодавства, контроль за яким покладено на органи державної податкової служби.
Наказ ДПА України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розподілу платників податків по категоріях уваги» № 373 від 30.06.2006 р.	Податковий ризик – вірогідність порушення податкового законодавства суб'єктами господарювання, внаслідок чого можливі втрати бюджету.

продовження табл. 1

1	2
Наказ ДПА України «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації проведення перевірок підприємств, що входять до складу фінансово-промислових груп, інших об'єднань і великих платників податків» № 432 від 16.07.2007 р.	Податковий ризик – можливість втрати бюджетних надходжень внаслідок достовірного чи встановленого порушення податкового і валютного законодавства.
Бечко П.К.	Податковий ризик – невизначеність майбутніх подій стосовно стабільності податкової політики.
Крисоватий А.І., Кізима А.Я.	Податковий ризик – вірогідність порушення податкового законодавства суб'єктами господарської діяльності, у результаті чого можливі втрати надходжень до бюджету.
Десятьок О.М.	Податковий ризик - це можливість виникнення негативних економічних наслідків через неефективність побудови і функціонування податкового механізму, тактики та стратегії податкової діяльності і вчинення правопорушень у сфері оподаткування.
Євченко Н.Г.	Податковий ризик – ризик, пов'язаний з імовірністю виникнення непередбачених фінансових втрат при запровадженні нових видів податків, збільшенні ставок податків, скасуванні наданих підприємству податкових пільг чи «податкових канікул», зміні порядків і строків внесення податкових платежів.
Карпов Л.М.	Податковий ризик – це можливість виникнення у суб'єкта податкових правовідносин небажаних наслідків, пов'язаних з процесом оподаткування, зумовлених негативними відхиленнями від передбачуваних станів у майбутньому.
Цимбалюк І.О.	Податковий ризик – це ймовірність виникнення потенційної загрози для платника податків понести фінансові втрати або недоодержати доходи через несплату податків, здійснення податкових правопорушень.
Мигунова М.І.	Податковий ризик – це загроза для суб'єкта податкових відносин понести фінансові чи інші втрати, пов'язані з процесом оподаткування.

Джерело : узагальнено авторами на основі [1-3; 6-9]

Виходячи з поданих визначень в табл. 1, приходимо до висновку, що основними характеристиками податкового ризику є те, що він:

- виникає внаслідок протилежності визначених інтересів сторін податкових правовідносин та спричиняє конфліктність системи оподаткування;
- розповсюджується на учасників податкових правовідносин: платників податків, податкових агентів та інших суб'єктів, що представляють інтереси держави;
- виявляється для кожного учасника податкових правовідносин по-різному [4, с. 325-328];
- не перебуває в прямій залежності від дохідності.

Отже, на нашу думку, під податковим ризиком слід розуміти сукупність можливих загроз для всіх суб'єктів податкових правовідносин.

На жаль, у переважній більшості науковці податкові ризики поділяють лише на податковий ризик держави та податковий ризик платника. При цьому наголошуючи, що податковий ризик держави - це економічна категорія, яка характеризує невизначеність кінцевого результату діяльності щодо забезпечення надходжень коштів до бюджетів усіх рівнів, державних цільових фондів, унаслідок можливого впливу (дії) на нього низки об'єктивних та/або суб'єктивних факторів, неефективного адміністрування податків та порушень податкового законодавства [1, с. 109]. А податковий ризик платника податків – ймовірність (загроза) донарахування йому податків (зборів), пені і штрафів в ході податкової перевірки за виниклих розбіжностей між платниками податків та податківцями у трактуванні податкового законодавства, яка може обернутися для господарюючого суб'єкта дійсним зростанням податкового тягаря [5, с. 253].

Проте ст. 18 ПКУ [7] передбачено, що до платників податків прирівнюються також і податкові агенти (особи, на яких ПКУ покладено обов'язок з обчислення, утримання з доходів, що нараховуються (виплачуються, надаються) платнику, та перерахування податків до відповідного бюджету від імені та за рахунок коштів платника податків). Оскільки ж доведено, що податкові ризики доцільно виокремлювати за кожним суб'єктом податкових правовідносин, то виникає нагальна потреба в виокремленні не тільки податкових ризиків держави та платника, а й ризику податкового агента.

Так як визначення поняття «ризик податкового агента» дотепер науковцями не подавалось, для його формування вважаємо доцільним спочатку навести порівняльну таблицю за видами ризиків для кожного суб'єкта податкових відносин та визначити їх відмінні риси (табл. 2).

Таблиця 2

Види та групи податкових ризиків суб'єктів податкових правовідносин

Види ризиків	Види	Групи	Для держави	Для платників податків	Для податкових агентів
	Ризики недобору	I		Ризик зміни податкової політики	Ризик зміни податкової політики
			Ризик реорганізації або зміни економічної та політичної системи	Ризик посилення податкового тягаря	Ризик посилення податкового тягаря
			Ризик прогнозування та планування податкових надходжень	Ризик прогнозування та планування податкових платежів	Ризик помилок та недоліків при плануванні, проектуванні та організації бізнесу
			Ризик порушення податкового законодавства платниками податків та податковими агентами	Ризик порушення податкового законодавства державними службовцями	Ризик порушення податкового законодавства державними службовцями
Ризик необізнаності платника				Ризик ненавмисної помилки	
			Ризик затримки податкових перерахувань	Ризик сплати штрафів та пені	Ризик сплати штрафів та пені
II		Ризик оптимізації оподаткування	Ризик мінімізації податків	Ризик неможливості використати податкових пільг	
III		Ризик ухилення від оподаткування	Ризик притягнення до відповідальності, обмеження прав розпорядження майном	Ризик притягнення до відповідальності та завдання шкоди діловій репутації	
IV		Корупційний ризик (зловживання та корупційні дії зі сторони працівників ДФС та митниці)	-	-	
Ризики надвитратності		V	Ризик податкового адміністрування	Ризик недосконалості законодавчого регулювання процесів податкового адміністрування	Ризик недосконалості законодавчого регулювання процесів податкового адміністрування
	Процедурний ризик		Ризик невиплати податкових відшкодувань на користь платника	-	
	Операційний ризик		Ризик посилення податкового контролю (проведення додаткових перевірок, донарахування податків, штрафів, пені)	Ризик посилення податкового контролю (донарахування податків, штрафів, пені)	

Джерело : узагальнено авторами за [4-6; 11]

Виходячи з відмінних рис ризику податкового агента, поданих в табл. 2, приходимо до висновку, що ризик податкового агента - це економічна категорія, яка характеризує ймовірність настання несприятливих правових наслідків у вигляді фінансових або інших втрат податкового агента, спричинену протилежністю інтересів держави і платників, або ж мінімізацією податкових платежів.

Для оцінки податкових ризиків Державною фіскальною службою України визначено перелік індикаторів (рис. 1) та методів оцінки податкових ризиків.

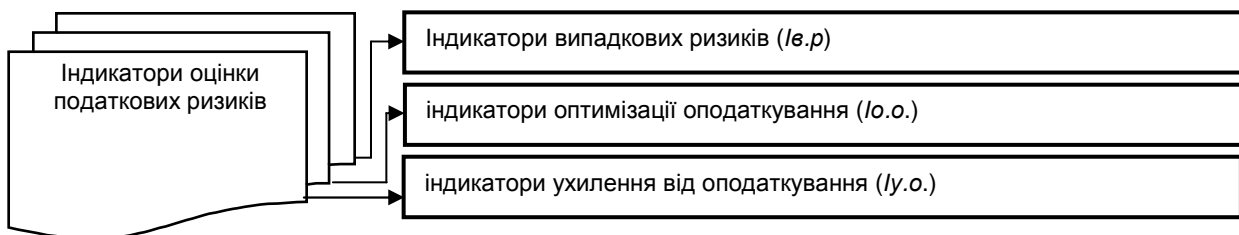

Рис. 1. Індикатори оцінки податкових ризиків

Джерело : складено авторами за [6]

Для визначення ризиків використовуються такі методи:

- метод історичного аналізу, що полягає у визначенні схожості ситуації, схеми або документу, по яких визначається ризик, з тими, що спостерігалися, використовувалися або готувалися раніше;
- метод аналогій, який базується на використанні досвіду та напрацювань, набутих іншими державними органами України або податковими органами інших країн в аналогічних (схожих) ситуаціях;
- аналітичний метод, який передбачає використання таких технологій, як моделювання, аналіз за схемою «причина-наслідок» та інші;
- метод «зворотного аналізу», який полягає у вивченні виявлених на практиці фактів невідповідності податкових стягнень їх прогнозованим розмірам і встановленні причин та зовнішніх ознак цих відхилень, які у подальшому буде можливо використовувати для виявлення ризиків на ранніх стадіях адміністрування;
- індивідуальне опитування, тобто проведення опитувань, у тому числі анонімних, учасників або потенційних учасників процесу, щодо якого визначаються ризики [8; 9].

Проте діючу методичку оцінки податкових ризиків слід визнати недосконалою, оскільки показники оцінки податкових ризиків розроблено лише або ж з окремих податків, або ж лише для окремих суб'єктів податкових правовідносин та абсолютно не систематизовано.

Формування оцінки податкових ризиків має базуватися на використанні деяких загальних методів оцінки фінансових ризиків, проте водночас повинно носити ситуативний характер, оскільки перелік оцінюваних податкових ризиків залежить від завдань та цілей управління податковими ризиками, встановлюваних в конкретній ситуації стосовно або до діяльності підприємства в цілому, або до певної її складової, або навіть до певної трансакції [5, с. 257-258].

Вибір того чи іншого методу оцінки податкового ризику залежить від масиву даних, доступного для використання в якості інформаційного джерела проведення оцінки (табл. 3).

Таблиця 3

Порядок вибору показників для оцінки податкового ризику

Наявність інформації	Методи	Показники	Характеристика показників
Достатній обсяг інформації для прийняття рішень	Розрахунково-аналітичні	Абсолютні показники	Характеризують наслідки ризикових подій безпосередньо у вартісному (грошовому) або матеріально-речовому вираженні.
		Відносні показники	Характеризують величину можливих втрат, співвіднесених з відповідною базою, за яку приймаються майновий стан, або загальні витрати ресурсів, або очікуваний дохід (прибуток).
		Середні	Узагальнюючі показники, які відображають фактори податкових ризиків.
Інформація часткова, наявність певного обсягу початкової інформації	Методи теорії ймовірності	Показники ймовірності, точковий прогноз ризику, інтервальна оцінка ризику	Є мірою можливості настання ризикової події і її наслідків. Розрахунки, як правило, здійснюються на основі частоти ризикової події.
	Економіко-статистичні методи	Середні значення очікуваного результату, варіація рівня ризику, дисперсія ступеня ризику, середнє квадратичне відхилення	Є мірою середніх очікуваних значень результатів діяльності та можливих їх відхилень. Ця група показників є, як правило, параметрами відповідних законів розподілу випадкових результатів ризикової події.
Інформація повністю відсутня	Експертні та графічні методи, евристичні правила прийняття рішень	Суб'єктивні судження, показники як такі відсутні	Надають корисну інформацію для зниження ступеня невизначеності і допомагають прийняти обґрунтоване ризикове рішення.

Джерело : доповнено авторами за [6; 11]

Виходячи з вищевикладеного, моніторинг податкових ризиків має здійснюватись за наступною схемою (рис. 2).

Формування масиву інформації є важливим етапом моніторингу податкових ризиків, тому до його повноти і якості повинні пред'являтися особливі вимоги, оскільки відсутність об'єктивної інформації є одним із істотних факторів ризику, а прийняття рішення в умовах неповної інформації є

джерелом додаткових втрат. Повнота відіграє інформація в процесі вибору методів оцінки податкового ризику: якісні та кількісні.

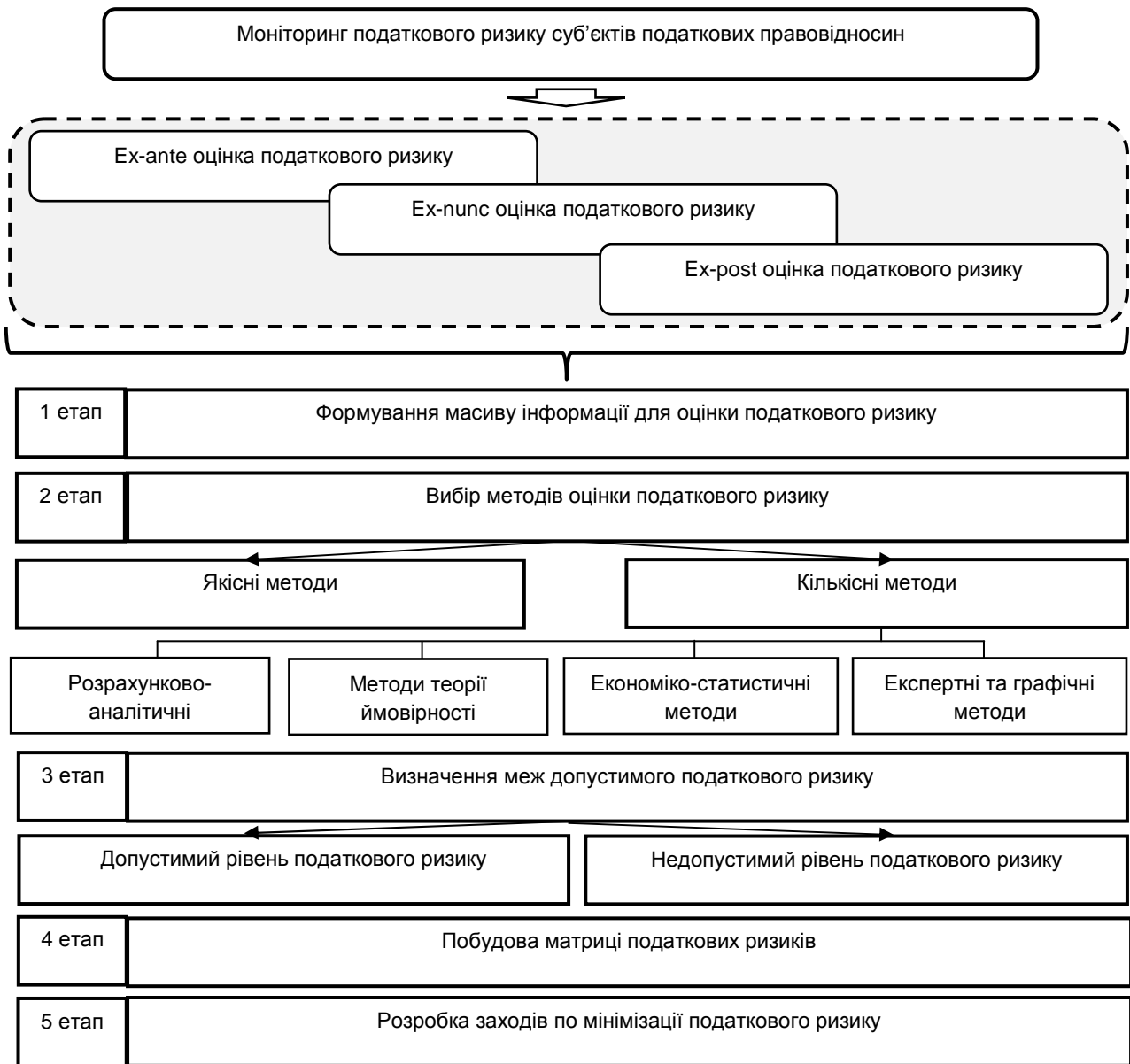

Рис. 2. Схема послідовності моніторингу податкового ризику суб'єктів податкових правовідносин

Джерело : власна розробка

Якісний аналіз передбачає виявлення джерел і причин ризиків, потенційних клієнтів і зон ризиків, ідентифікацію всіх можливих ризиків, виявлення можливих негативних наслідків тощо. Результати якісного аналізу податкових ризиків слугують важливою вихідною інформацією для проведення їх кількісного аналізу [4, с. 355].

Результати кількісного аналізу мають стати каркасом для побудови матриці податкового ризику, при цьому за основу визначення рівня ризику має бути взяте середнє геометричне індикаторів оцінки податкових ризиків, визначених індексним методом:

$$I_{n.p.} = \sqrt[3]{I_{в.р.} \times I_{о.о.} \times I_{у.о.}} \quad (1)$$

де $I_{n.p.}$ – індекс податкового ризику.

Залежно від визначеного сектора матриці ризиків оцінюється рівень податкового ризику суб'єктів податкових правовідносин і розробляються відповідні заходи щодо мінімізації або усунення тих чи інших факторів (табл. 4).

Таблиця 4

Матриця податкових ризиків суб'єктів податкових правовідносин

Рівень ризику	Бальна оцінка	Наслідки для суб'єктів податкових правовідносин	Заходи
Мінімальний	≈ 0	Відсутність негативних наслідків та штрафних санкцій, які можуть бути накладені на платників (податкових агентів), в результаті застосування інструментів податкового планування	Контроль виконання податкових планів суб'єктів податкових відносин, коригування не здійснюється
Допустимий	≤ 0,25	Адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства	Виявлення та усунення причин виникнення ризику суб'єктів податкових відносин, застосування упереджувальних заходів щодо мінімізації впливу ризиків, коригування не здійснюється
Контрольований	≤ 0,5	Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства	Коригування фінансових і податкових планів та бюджетів податкових витрат суб'єктів податкових відносин
Критичний	≤ 0,75	Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства, податковий арешт активів	Перегляд методики податкового планування та критеріїв оцінки факторів податкових ризиків суб'єктів податкових відносин
Кризовий	≈ 1	Кримінальна відповідальність за порушення податкового законодавства, податковий арешт активів	Перегляд методики податкового планування та критеріїв оцінки факторів податкових ризиків суб'єктів податкових відносин

Джерело : доповнено авторами за [11]

Побудова матриці податкових ризиків суб'єктів податкових правовідносин дозволить не тільки оцінити податкові ризики та вибрати напрямок управління ними, але й дозволить встановити допустимий рівень податкового ризику, який не зашкодить їх економічному розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Питанню податкового ризику було присвячено дуже багато наукових праць. Але, на нашу думку, розкритою сутність даного терміна вважається, тільки виходячи з трьох аспектів: з боку держави, з боку платника податків та з боку податкового агента. У податкових відносинах бере участь як платник податків, держава, так і податковий агент, тому кожному з них притаманні свої види податкових ризиків.

Підґрунтям для управління податковими ризиками суб'єктів податкових правовідносин мають стати результати моніторингу податкового ризику, який має включати Ex-ante оцінку, Ex-nunc оцінку та Ex-post оцінку податкового ризику. Результати оцінки мають стати каркасом для побудови матриці податкового ризику, яка дозволить не тільки оцінити податкові ризики та вибрати напрямок управління ними, але й дозволить встановити допустимий рівень податкового ризику, який не зашкодить економічному розвитку суб'єктів податкових правовідносин.

Бібліографічний список

1. Десятнюк О.М. Упорядкованість роботи з податковими ризиками в процесі адміністрування податків / О.М. Десятнюк // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 1(22). – С. 109-117.
2. Десятнюк О.М. Управління податковими ризиками – нова парадигма розбудови податкової системи України / О.М. Десятнюк // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2007. – № 606. – С. 355-361.
3. Євченко Н.Г. Оцінка податкових ризиків банку в умовах невизначеності / Н.Г. Євченко // Ефективна економіка : [електронне наукове фахове видання]. – 2011. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua> [economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua)
4. Колісніченко К.В. Основні характеристики податкових ризиків / К.В. Колісніченко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : [науковий збірник] / [за ред. І.Г. Ткачук]. – Івано-Франківськ : Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. – Вип. 7. – Т. 2. – С. 325-328.
5. Лебедзевич Я.В. Основні методи аналізу податкових ризиків в процесі прийняття управлінських рішень / Я.В. Лебедзевич, Т.С. Кузьмінська // Вісник ЖДТУ. – 2013. – № 2 (64). – С. 252-260.

6. Методи визначення та класифікація податкових ризиків // Державна фіскальна служба України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/povidomlenia_/2010-povidomlenia/59484.html
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2755-17>
8. Про затвердження Методичних рекомендацій з організації проведення перевірок підприємств, що входять до складу фінансово-промислових груп, інших об'єднань і великих платників податків : Наказ ДПА України № 432 від 16.07.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GDPI8621.html
9. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розподілу платників податків по категоріях уваги : Наказ ДПА України № 373 від 30.06.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GDPI7866.html
10. Романенко В.В. Європейський досвід управління ризиками в оподаткуванні / В.В. Романенко // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2014. - № 1(64). – С. 253-258.
11. Юревич Л.М. Податкові ризики в Україні / Л.М. Юревич // Наукові записи. Серія «Економіка». – 2011. – Випуск 18. – С. 94-98.
12. Doing Business Economy Rankings [Electronic source]. – Access mode : <http://www.doingbusiness.org/rankings>
13. PWC. Paying Taxes 2014. [Electronic source]. – Access mode : <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/data-tables.jhtml>

References

1. Desiatniuk, O.M. (2009), "The ordering of tax risks in the tax administration", *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1(22), pp. 109-117.
2. Desiatniuk, O.M. (2007), "Tax risk management – a new paradigm of development of tax system of Ukraine", *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska Politekhnikha", Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku* [Tax risk management is a new paradigm of tax system development of Ukraine], no. 606, pp. 355-361.
3. Yevchenko, N.H. (2011), "Assessment of tax risks of the bank under uncertainty", *Efektivna ekonomika : [elektronne naukove fakhove vydannia]*, no. 9, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (access date August 19, 2015).
4. Kolisnichenko, K.V. (2011), "Main characteristics of tax risks", *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu : [naukovyi zbirnyk]*, Vyd-vo Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka, Ivano-Frankivsk, Ukraine, Iss. 7, Vol. 2, pp. 325-328.
5. Lebedzevych, Ya.V. and Kuzminska, T.S. (2013), "The main methods of analysis of tax risks in decision-making", *Visnyk ZhDTU*, no. 2 (64), pp. 252-260.
6. *Metody vyznachennia ta klasyfikatsiia podatkovykh ryzykiv* [Methods of determining and classification of tax risks], Derzhavna fiskalna sluzhba Ukrainy, available at: http://sfs.gov.ua/modernizatsiya-dps-ukraini/povidomlenia_/2010-povidomlenia/59484.html (access date December 25, 2014)
7. *Podatkovyi kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine], available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (access date September 17, 2015).
8. *Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii z orhanizatsii provedennia perevirok pidpriemstiv, shcho vkhodiat do skladu finansovo-promyslovykh hrup, inshykh obiednan i velykykh platnykiv podatkov* [On approval of recommendations on the organization of the inspections that are part of financial-industrial groups, associations and other large taxpayers], Nakaz DPA Ukrainy no. 432 dated 16.07.2007, available at: http://www.search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GDPI8621.html (access date July 16, 2015).
9. *Pro zatverdzhennia metodychnykh rekomendatsii shchodo poriadku rozpodilu platnykiv podatkov po katehoriakh uvahy* [On approval of guidelines for the procedure of distribution of taxpayers by categories account], Nakaz DPA Ukrainy no. 373 dated 30.06.2006, available at: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (access date September 17, 2014).
10. Romanenko, V.V. (2014), "The European experience of risk management in taxation", *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo)*, no. 1(64), pp. 253-258.
11. Yurevych, L.M. (2011), "Tax risks in Ukraine", *Naukovi zapysy. Seria «Ekonomika»*, issue 18, pp. 94-98.
12. Doing Business Economy Rankings, available at: <http://www.doingbusiness.org/rankings> (access date July 17, 2015).
13. PWC. Paying Taxes 2014, available at: <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/data-tables.jhtml> (access date September 9, 2015).

Левченко Н.М., Песеукова А.В. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСНОВ МОНИТОРИНГУ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ В СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

Мета – дослідження ролі і місця моніторингу податкових ризиків в системі податкового ризик-менеджменту та систематизація методологічних основ його здійснення.

Методика дослідження. У процесі дослідження застосовувалися як загальнонаукові, так і специфічні методи пізнання: методи логічного аналізу, синтезу, індукції і дедукції (при уточненні економічної сутності поняття «ризик податкового агента»), метод системного вивчення господарських процесів (при розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення методологічних основ моніторингу податкових ризиків суб'єктів податкових правовідносин), абстрактно-логічний метод – при узагальненні теоретичних положень, встановленні причинно-наслідкових зв'язків і формуванні висновків та пропозицій.

Результати. Розширено понятійно-категоріальний апарат податкового ризик-менеджменту, систематизовано методологічні основи моніторингу податкових ризиків в системі податкового ризик-менеджменту, побудовано матрицю податкових ризиків суб'єктів податкових правовідносин, що дозволить не тільки оцінити податкові ризики та вибрати напрямок управління ними, але й встановити допустимий рівень податкового ризику, який не зашкодить їх економічному розвитку.

Наукова новизна полягає в розширенні понятійно-категоріального апарату податкового ризик-менеджменту шляхом уточнення визначення поняття «ризик податкового агента» як економічної категорії, яка характеризує ймовірність настання несприятливих правових наслідків у вигляді фінансових або інших втрат податкового агента, спричинену протилежністю інтересів або ж мінімізацією податкових платежів.

Практична значущість полягає в тому, що основні положення даного дослідження у формі практичних рекомендацій можуть бути використані суб'єктами податкових правовідносин в процесі управління податковими ризиками.

Ключові слова: податковий ризик-менеджмент, моніторинг податкових ризиків, рівень податкового ризику, ризик податкового агента.

Levchenko N.M., Peseukova A.V. SYSTEMATIZATION OF METHODOLOGICAL BASES OF TAX RISKS MONITORING IN THE SYSTEM OF TAX RISK MANAGEMENT

Purpose – considering the role and place of tax risks monitoring in the system of tax risk management and systematization of methodological bases for its implementation.

Methodology of research. General scientific and specific methods were used during the studying: methods of logical analysis, synthesis, induction and deduction (at clarifying the economic substance of the concept of "risk tax agent"), a method of systematic study of business processes (the development of practical recommendations to improve the methodological bases of monitoring of tax risks subjects of tax relations) abstract-logical method – at a synthesis of theoretical positions, establishing causal relationships and forming conclusions and proposals.

Findings. An expanded conceptual-categorical apparatus of tax risk management systematically methodological bases of monitoring of tax risks in the system of tax risk management, tax risk matrix built business tax law that will not only assess the tax risks and choose the direction of the management but also to establish permissible level of tax risk will not harm their economic development.

Originality is in the expanding conceptual and categorical apparatus of tax risk management by clarifying the definition of "tax risk agent" as an economic category that describes the probability of adverse legal consequences in the form of financial or other loss of tax agent caused the opposite interests or minimizing tax payments.

Practical value is that the main provisions of this study in the form of practical recommendations can be used by tax relations subjects in the tax risk management.

Key words: tax risk management, tax risks monitoring, the level of tax risk, the risk of tax agent.

Левченко Н.М., Песеукова А.В. СИСТЕМАТИЗАЦИЯ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИХ ОСНОВ МОНИТОРИНГА НАЛОГОВЫХ РИСКОВ В СИСТЕМЕ НАЛОГОВОГО РИСК-МЕНЕДЖМЕНТА

Цель – исследование роли и места мониторинга налоговых рисков в системе налогового риск-менеджмента и систематизация методологических основ его осуществления.

Методика исследования. В процессе исследования применялись как общенаучные, так и специальные методы познания: методы логического анализа, синтеза, индукции и дедукции (при уточнении экономической сущности понятия «риск налогового агента»), метод системного изучения хозяйственных процессов (при разработке практических рекомендаций по совершенствованию методологических основ мониторинга налоговых рисков субъектов налоговых правоотношений), абстрактно-логический метод – при обобщении теоретических положений, установление причинно-следственных связей и формирование выводов и предложений.

Результаты. Расширен понятийно-категориальный аппарат налогового риск-менеджмента, систематизированы методологические основы мониторинга налоговых рисков в системе налогового риск-менеджмента, построено матрицу налоговых рисков субъектов налоговых правоотношений, позволит не только оценить налоговые риски и выбрать направление управления ими, но и установить допустимый уровень налогового риска, который не повредит их экономическому развитию.

Научная новизна состоит в расширении понятийно-категориального аппарата налогового риск-менеджмента путем уточнения определения понятия «риска налогового агента» как экономической категории, которая характеризует вероятность наступления неблагоприятных правовых последствий в виде финансовых или других потерь налогового агента, вызванную противоположностью интересов или минимизацией налоговых платежей.

Практическая значимость состоит в том, что основные положения данного исследования в форме практических рекомендаций могут быть использованы субъектами налоговых правоотношений в процессе управления налоговыми рисками.

Ключевые слова: налоговый риск-менеджмент, мониторинг налоговых рисков, уровень налогового риска, риски налоговых агентов.